

Eörsi István

A tv2 egyik esti adásában ismertették egy telefonos közvélemény-kutatás eredményét, amely azt firtatta, hogy állítanának-e honfitársaink szobrot Kádárnak valamelyik köztéren.

Kiderült, hogy a megkérdezettek 79 százaléka állítana, 21 százaléka pedig nem állítana. Az is kiderült az adás során, hogy a megkérdezettek szerint az ország lakossága a legjobban Szent István idején élt, aztán Mátyás király uralkodása idején, aztán Kádár idején 1988-ig.

Más alkalommal szívesen tündönnék el azon, hogy miként hasonlíthatók össze az ezer évvel ezelőtti meg az ötszáz évvel ezelőtti életkörülmények egymással és mai létfeltételeinkkel. Az is érdekes téma volna, hogy a mai magyarok István korának boldogságára áhítozva milyen rétegre függesztik sóvár szemüket. Györfly György „István király és műve” című monográfiájában leírja, hogy e korban a társadalom szabadokra és szolgákra oszlott; a pécsváradi összeírás tanúbizonysága szerint 200 „sza-

bad, azaz harcos” állt szemben 907 „szolgával”. A szavazók nyilván a szabadok, vagyis az urak helyébe képzeltek magukat, hasonlóan egy börtöntársamhoz, aki folyvást felpanaszolta, hogy nem az ókori Rómában született. Ha ugyanis ott születik, akkor összes rabszolganőjével hálhatott volna.

Visszatérve a közvélemény-kutatásra: figyelemre méltónak tartom, hogy a rendszerváltozás tizenkettedik évében a lakosságnak csaknem a négyötöde visszasírja azt az embert, aki a magyarországi pártállami berendezkedésnek nevet adott. Mai rendszerünk történetileg arra alapítja legitimitását, hogy az utolsó törvényes miniszterelnök, Nagy Imre nem mondott le, így hát a forradalom elárulója, vérbefojtója, a legitim miniszterelnök gyilkosa idegen nagyhatalom megbízatásából egy közjogi értelemben törvénytelen rendszert létesített és működtetett. Ha a telefonáló állampolgárok 79 százaléka szerint mégis szobrot érdemel, akkor ez azt bizonyítja,

hogy a nagy többség szerint a legalitás és a moralitás, például a politikai szabadságból fakadó erkölcsi előnyök kevesebbet nyomnak a latban egy ember vagy egy politikai rendszer megítélésékor, mint a szociális biztonság és a széles körű társadalmi felemelkedés esélyei.

Hankiss Elemér mint szakértő nagy megértéssel kommentálta a közvélemény-kutatás eredményét, olyan emberként, aki egyensúlyt tud teremteni Kádár bűnei és érdemei között. Ezzel hitelesen szemléltette, hogy milyen mély gyökeret vert az értelmiség tekintélyes tagjaiban is az a lojális állampolgári magatartás, amelyet Kádárék a reformok és engedmények fejében megköveteltek a lakosságtól.

Az emberi jogok iránt érzett elkötelezettségem nem butított el annyira, hogy azt hinném: egy hajléktalannak vagy munkanélkülinek többre kellene becsülnie mondjuk a levéltitok szentségét, mint a lakáshoz vagy munkához való jogot. De a Kádár-féle különút áldásai

sem leplezhetik el, hogy a széles körű társadalmi felemelkedés végzetes eladósodáshoz és a modernizáció tragikus elodázásához vezetett. Azért sírják most sokan vissza Kádárt, mert az életképtelen struktúrák, amelyeket teremtett, csak bukása és halála után nyújtották be iszonyatos számlájukat.

Kádár négyötödös többsége azért olyan meggondolkodtató, mert a jelenlegi jobboldali kormány antikommunista propaganda segítségével toboroz szavazókat magának. Ez a kormány meglehetősen népszerű ma is, biztosra vehető, hogy hívének mondhatja a Kádár-szobrot akarók jelentős részét. Csak azért lehetséges ez, mert a lakosság szemében Kádár már régóta nem kommunista, hanem a haza papája, a tekintélyelv talaján a legfőbb tekintély. 1956 után depolitizálta a társadalmat, hogy senki se akarja még egyszer összehasonlítani a magát geopolitikai okokból marxistának valló hierarchikus társadalmi berendezkedést a marxizmus egalitárius

MONDOM A MAGAMÉT

A keletiség ereje

elveivel. Így aztán az antikommunisták is szerethetik a kommunista Kádárt, sőt együtt szerethetik az antikommunista Orbánnal. Mert ma Orbán pályázik arra, hogy legfőbb tekintély legyen a tekintélyelv talaján. Kádár vérrrel és vassal teremtette meg tekintélyét, és ennek birtokában szelidült közös papává.

Orbán néhány osztálytársával szintén vasakaratról tett tanúbizonyságot, és még akasztatnia sem kellett ehhez. Elég volt, ha Fidesz közeli harácsolások közben az öklét rázta, és a nagy lopások ellen fellépőkre ráuszította adóhivatalát és adórendőreit. Azzal imponált az erőszakot hagyományosan tisztelő tömegnek, hogy ő is megfélemlíthetetlen, ő sem tántorodik el attól, amit a fejébe vesz. Neki is, mint Kádárnak, a hatalom a legfőbb érve. Ő is a kelet-európai fejlődés gyümölcse, első titkár, szultán, kalifa, ajatollah. A demokratikus struktúra tőle is idegen, ő is csak szolgák és alattvalók között érzi biztonságban magát.

Ezért szomorított el a Kádár-szobros közvélemény-kutatás eredménye. Kádár tisztelőiből toborzódik Orbán tényleges és potenciális tábora. Hiába tájékozódunk deklaráltan nyugat felé, ha ennyire csorbítatlan nálunk a keletiség ereje.